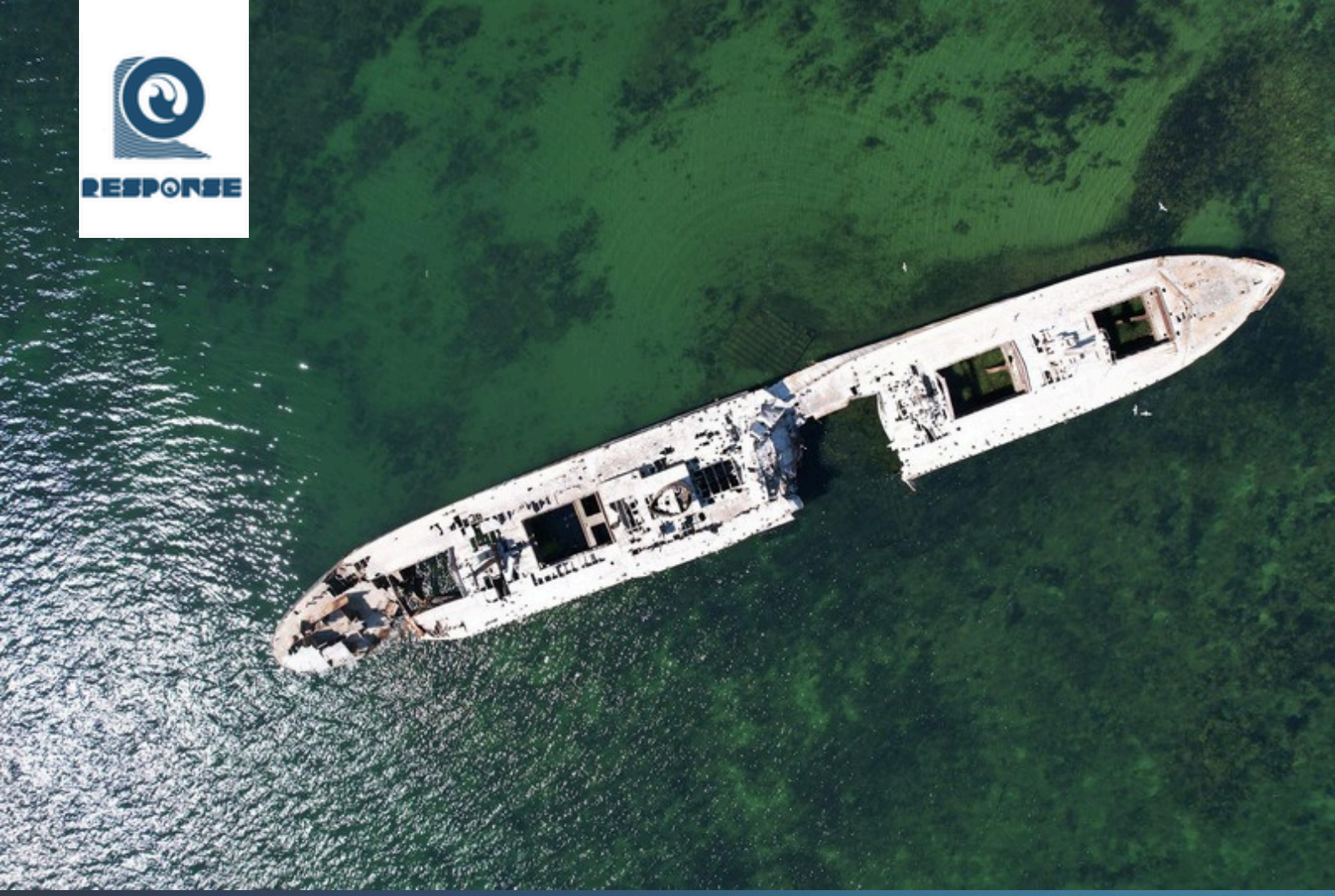

ПРОЄКТ RESPONSE

Створення рамкових механізмів реагування на існуючі та нові виклики, пов’язані із забрудненням Чорного моря

ЗВІТ ДЛЯ ШИРОКОЇ АУДИТОРІЇ

Серпень 2026

www.response-project.com

Co-funded by the European Union

ПРОФІЛЬ ПРОЄКТУ

АКРОНІМ ПРОЄКТУ	RESPONSE
НОМЕР ПРОЄКТУ	101124661
НАЗВА ПРОЄКТУ	Створення системи реагування на існуючі та нові виклики забруднення моря в Чорному морі
ПРОГРАМА	Європейський фонд морського, рибного господарства та аквакультури (EMFAF)
ТЕМА	EMFAF-2023-PIA-FLAGSHIP-2-BLACK
ДАТА ПОЧАТКУ	1 жовтня 2023
ТРИВАЛІСТЬ	37 місяців
КООРДИНАТОР	Університет Арістотеля в Салоніках (AUTh), Греція
ПАРТНЕРИ ПРОЄКТУ	Мережа НУО Чорного моря (BSNN), Болгарія ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України» (ДУ «ІРЕЕД НАН України»), Україна Чорноморське відділення Української Екологічної Академії наук (BSBUEAS), Україна Національний інститут морських досліджень та розвитку «Grigore Antipa» (NIMRD), Румунія Рух зелених Грузії / Друзі Землі (GMG/FoE), Грузія

Co-funded by the European Union

Проєкт RESPONSE співфінансується Європейським Союзом відповідно до Грантової угоди № 101124661. Погляди та думки, висловлені авторами, належать виключно їм і не обов'язково відображають позицію Європейського Союзу або Європейського виконавчого агентства з питань клімату, інфраструктури та довкілля (CINEA). Європейський Союз та орган, що надає грант, не несуть відповідальності за них.

ЗМІСТ

I. Чому потрібен цей проєкт?

Реагування на нові виклики, пов’язані із забрудненням моря
Спільне море, Спільна відповідальність
Залучені партнери

II. Від виклику до дій

Розуміння викликів для підготовки до надзвичайних ситуацій
RESPONSE одним поглядом
Шість взаємопов’язаних ключових кроків, конкретні результати

III. Результати проєкту

Ключові досягнення
Цифровий інструментарій RESPONSE
Посібник RESPONSE з відтворення
Регіональний план дій RESPONSE

IV. RESPONSE після завершення проєкту

Формування спільноти практиків

Висновки

I. ЧОМУ ПОТРІБЕН ЦЕЙ ПРОЄКТ?

РЕАГУВАННЯ НА НОВІ ВИКЛИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАБРУДНЕННЯМ МОРЯ

ЧОРНЕ МОРЕ, УНІКАЛЬНА ЕКОСИСТЕМА

Чорне море стикається з низкою екологічних загроз, які потребують невідкладних і скоординованих дій з боку прибережних країн.

Забруднення з наземних джерел має значний вплив на Чорне море. Через величезний басейн стоку та нестачу кисню на великих глибинах речовини, що надходять із суші, можуть істотно впливати на місцеву екосистему. Чорне море збирає воду більш ніж з третини території Європи. Якість води Дунаю та річок північно-західного регіону Чорного моря значною мірою визначає екологічний стан західної частини басейну Чорного моря.

Річки несуть значні обсяги азоту і фосфору із сільськогосподарських угідь, що призводить до евтрофікації.

Тверді відходи та пластик, які виносяться на пляжі, походять від міського стоку, приток із неочищеними стічними водами, місцевої туристичної діяльності та прилеглих територій.

Токсичні хімічні речовини, пестициди, важкі метали та стійкі органічні забруднювачі накопичуються в донних відкладах і морських організмах, безпосередньо впливаючи на біорізноманіття та рибні запаси.

Розливи нафти та хімічних речовин, що виникають унаслідок морського руху, діяльності на шельфі та промислових аварій, є одними з найтяжчих форм забруднення.

Через свою майже замкнену природу море з часом накопичує стійкі забруднювачі, які серйозно впливають на насичений киснем поверхневий шар Чорного моря. Нафта утворює плівку на поверхні води, яка блокує надходження кисню та є надзвичайно токсичною для морського життя.

Забруднення, спричинене збройними конфліктами, є однією з найскладніших і найсерйозніших загроз для Чорного моря. Воно поєднує численні джерела забруднення, є непередбачуваним і має довготривалі наслідки для морської екосистеми. Вплив не обмежується зонами конфлікту, а може поширюватися на все Чорне море через морську циркуляцію. Боєприпаси та вибухові речовини можуть залишатися активними роками або навіть десятиліттями.

СПІЛЬНЕ МОРЕ, СПІЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Попри міжнародні угоди та програми моніторингу, залишається значна прогалина: ті, хто відповідає за реагування на випадки морського забруднення, часто не мають практичної, стандартизованої та актуальної підготовки.

Протоколи реагування відрізняються залежно від країни, а більшість програм навчання ще не охоплюють нові типи загроз, зокрема пов'язані зі збройними конфліктами. Відсутність скоординованої підготовки та функціональної співпраці між прибережними державами перешкоджає реагуванню на екологічні інциденти, перетворюючи локальні випадки забруднення на регіональні катастрофи, які складно контролювати.

Наразі кожна країна Чорного моря має власні системи реагування на морське забруднення, але вони суттєво відрізняються та часто не узгоджені між собою, що обмежує колективну спроможність регіону реагувати.

Основні джерела забруднення моря, виявлені в Чорному морі

ЗАЛУЧЕНІ ПАРТНЕРИ

ШІСТЬ ПАРТНЕРІВ ІЗ П’ЯТИ КРАЇН

Чорне море є однією з найцінніших морських екосистем Європи. Його захист потребує не лише наукових знань або національних зусиль. Оскільки забруднення перетинає кордони, ефективна готовність залежить від співпраці, спільної експертизи та скоординованих дій усіх країн Чорного моря.

Усвідомлюючи цю потребу, проєкт RESPONSE об’єднав науково-дослідні установи, академічні кола, органи влади, практиків та природоохоронні організації для створення спільної системи готовності та реагування на морське забруднення.

Захист Чорного моря потребує спільного бачення й знань, а також скоординованих дій через національні кордони. У межах Програми Interreg NEXT Чорноморського басейну проєкт RESPONSE поєднав наукову експертизу, практичне навчання, цифрові інновації та розвиток політики, щоб підтримати більш скоординований і стійкий регіональний підхід до запобігання забрудненню, підготовки та реагування на надзвичайні ситуації.

Ці цілі були досягнуті завдяки тісній співпраці організацій із взаємодоповнювальною експертизою з усього Чорноморського регіону, які об’єдналися в консорціум проєкту:

Університет Арістотеля в Салоніках (AUTh)

AUTh є найбільшим університетом Греції, має вагомий досвід у Європейському дослідницькому просторі, а також у навчанні та мережуванні з різними органами влади й зацікавленими сторонами. Команда AUTh брала участь у численних проєктах, зокрема Horizon 2020 INCENTIVE щодо створення центрів громадянської науки та FutureMARES про вплив зміни клімату на послуги морських екосистем і біорізноманіття.

Мережа громадських організацій Чорного моря (BSNN)

BSNN — регіональна мережа природоохоронних організацій, що базується у Варні, Болгарія, має статус спостерігача при Комісії із захисту Чорного моря від забруднення та успішний досвід реалізації проєктів у регіоні. Організація працювала з чотирма іншими партнерами як координатор або партнер спільних проєктів.

ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України» (ДУ «ІРЕЕД НАН України»)

IMEER NASU, розташований в Одесі, Україна, є державною установою у складі Національної академії наук України. Це активний науково-дослідний інститут із досвідом у сфері управління природними ресурсами з позиції соціальних наук.

PARTNERS INVOLVED

Чорноморське відділення Української Екологічної Академії наук (BSBUEAS)

Одеська громадська організація з командою професійних дослідників. Їхня експертиза охоплює морську екологію та океанографію, економіку, аналіз зацікавлених сторін і громадянську науку. Члени команди брали участь у регіональних екологічних проєктах у межах Програми Чорноморського басейну (MARLITER, BSB-CIRCLECON).

Національний інститут морських досліджень і розвитку «Grigore Antipa» (INCDM – NIMRD)

Розташований у Констанці, Румунія, NIMRD є провідною дослідницькою установою в басейні Чорного моря. Інститут активно бере участь у численних регіональних проєктах, присвячених моніторингу морського довкілля та оцінюванню забруднення, і є надійним партнером у проєктах Horizon 2020, таких як BS CONNECT, DOORS та BRIDGE.

Рух зелених Грузії / Friends of the Earth (GMG/FoE)

Громадська організація, що є частиною міжнародної екологічної мережі та активним учасником громадянського суспільства країни. Реалізує проєкти, що фінансуються європейськими агенціями урядової співпраці; члени команди беруть участь у проєктах Horizon Europe, зосереджених на стані екосистеми Чорного моря.

II. ВІД ВИКЛИКУ ДО ДІЇ

РОЗУМІННЯ ВИКЛИКІВ, ЩОБ ПІДГОТУВАТИСЯ ДО НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

МОРСЬКЕ ЗАБРУДНЕННЯ НЕ ЗНАЄ КОРДОНІВ

Надзвичайні ситуації, пов’язані з морським забрудненням, потребують не лише технічної експертизи. Ефективне реагування залежить від добре підготовленого персоналу, чітких оперативних процедур і тісної співпраці між установами на національному та регіональному рівнях.

Системи реагування в Чорноморському регіоні розвивалися незалежно, що призвело до відмінностей у підходах до навчання, оперативних процедурах та інституційних можливостях. Ці відмінності можуть перешкоджати скоординованому реагуванню під час транскордонних інцидентів забруднення.

Водночас зростаюча складність морського забруднення, зумовлена зміною клімату, збільшенням морської активності та новими ризиками, пов’язаними зі збройними конфліктами, підкреслює потребу в сучасних, гнучких і практичних програмах навчання.

Проєкт RESPONSE було розроблено для подолання цих викликів шляхом створення гармонізованих методик навчання, практичних навчальних ресурсів і механізмів співпраці, які зміцнюють регіональну готовність, підтримують більш скоординоване реагування на надзвичайні ситуації, пов’язані з морським забрудненням, і допомагають усувати потенційні прогалини.

Як забруднення поширюється через кордони

RESPONSE ОДНИМ ПОГЛЯДОМ

ШІСТЬ КЛЮЧОВИХ КРОКІВ ВИКОНАНО

RESPONSE було задумано як інтегрований проєкт із розбудови спроможності. Наукові знання, практична підготовка, цифрові інструменти, регіональна співпраця та розвиток політики були об'єднані в єдину систему, здатну покращити готовність до надзвичайних ситуацій, пов'язаних із морським забрудненням, у всьому басейні Чорного моря.

Через шість взаємопов'язаних робочих кроків RESPONSE пройшов логічний шлях від визначення регіональних потреб до надання практичних рішень.

Підходи проєкту поєднали наукові знання, практичне навчання, цифрові інструменти, регіональну співпрацю та розвиток політики в єдину структуру.

Ключові етапи проєкту та відповідні результати

ШІСТЬ ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНИХ КЛЮЧОВИХ КРОКІВ, КОНКРЕТНІ РЕЗУЛЬТАТИ

1. РОЗУМІННЯ КОНТЕКСТУ

Ефективне рішення починається з чіткого розуміння проблеми. Тому проєкт RESPONSE об'єднав науковців, органи державної влади, команди екстреного реагування, освітян та природоохоронні організації з усього Чорноморського регіону, щоб визначити найнагальніші виклики, пов'язані з морським забрудненням.

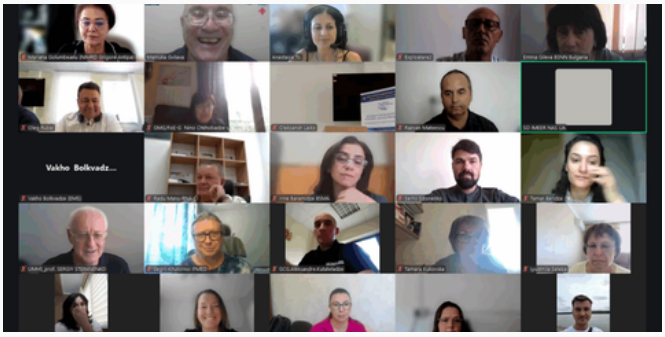
У межах поглибленого оцінювання проєкт проаналізував наявні наукові знання та чинні програми навчання. Практичний досвід також збирали від організацій, безпосередньо залучених до запобігання та боротьби із забрудненням.

Цей перший ключовий крок створив спільну базу знань для всіх подальших заходів, гарантуючи, що система навчання RESPONSE відповідатиме реальним операційним потребам, а не теоретичним припущенням.

Ключові результати включали визначення основних загроз морському забрудненню в Чорному морі, картування зацікавлених сторін і наявних можливостей для навчання, аналіз понад 435 наукових публікацій та консультації з понад 200 організаціями регіону.

Національні та регіональні семінари зі спільного створення дали зацікавленим сторонам можливість обмінятися досвідом, визначити спільні цілі та безпосередньо долучитися до розроблення актуальних і гнучких навчальних програм. Такий спільний процес гарантує, що програми будуть практичними, актуальними та адаптованими до різних національних умов.

Результатом стало нове покоління

навчальних матеріалів, що поєднують наукові знання та операційний досвід для підтримки безперервного професійного розвитку в Чорноморському регіоні.

2. СПІЛЬНЕ РОЗРОБЛЕННЯ КРАЩОГО НАВЧАННЯ

RESPONSE застосував спільний підхід, об'єднавши експертів, органи влади, університети, дослідницькі установи та операційні організації для створення нових освітніх програм, що відображають реалії роботи тих, хто відповідає за запобігання та боротьбу з морським забрудненням.

ШІСТЬ ВЗАЄМОПОВ’ЯЗАНИХ КЛЮЧОВИХ КРОКІВ, КОНКРЕТНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Ключові результати цього кроку включали чотири національні та один регіональний семінар зі спільного створення, понад 20 пропозицій щодо індивідуалізованих навчальних програм та систему моніторингу й оцінювання для майбутніх навчальних заходів.

3. ПЕРЕТВОРЕННЯ ЗНАНЬ НА ЦИФРОВІ РЕСУРСИ

Знання мають найбільший вплив, коли ними легко користуватися та ділитися. Саме тому RESPONSE перетворив наукові висновки, навчальні матеріали та практичні рекомендації на безкоштовні цифрові ресурси, зробивши навчання доступним для всіх.

Цифровий інструментарій RESPONSE — це відкрита платформа, яка об’єднує навчальні модулі, рекомендаційні документи, навчальні матеріали, найкращі практики та ресурси підтримки. Створений для освітян, практиків і тих, хто ухвалює рішення, інструментарій забезпечує доступність знань проєкту ще довго після його завершення.

Ключові результати включали розроблення RESPONSE Digital Toolkit, створення освітніх ресурсів з відкритим доступом і формування цифрового архіву навчальних матеріалів та практичних рекомендацій.

ШІСТЬ ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНИХ КЛЮЧОВИХ КРОКІВ, КОНКРЕТНІ РЕЗУЛЬТАТИ

4. ВІД ЗНАНЬ ДО ДІЇ

Одного навчання недостатньо для підвищення готовності. Знання потрібно перетворити на практичні дії, які організації можуть впроваджувати у щоденній роботі. Для цього RESPONSE розробив структуровану методику створення національних оперативних планів навчання з питань морського забруднення.

Завдяки регіональним консультаціям і співпраці експертів проєкт створив практичні рекомендації, які допомагають країнам організовувати навчальні заходи, координувати зацікавлені сторони та формувати довгострокові програми розбудови спроможності.

Розроблено спеціальну 10-крокову систему оперативного планування, яка підтримує установи, що прагнуть відтворити підхід RESPONSE у власному національному контексті.

Ключові результати включали чотири національні оперативні плани, регіональний консультаційний семінар із понад 125 учасниками та 10-крокову систему оперативного планування.

10-етапна структура оперативного планування

ШІСТЬ ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНИХ КЛЮЧОВИХ КРОКІВ, КОНКРЕТНІ РЕЗУЛЬТАТИ

5. ТЕСТУВАННЯ ПІДХОДУ RESPONSE

Перш ніж навчальну програму можна буде масштабувати, її потрібно протестувати. Тому RESPONSE організував пілотні навчальні сесії на національному та регіональному рівнях, щоб оцінити ефективність нових навчальних програм і матеріалів. Ці пілотні курси надали зворотний зв'язок від учасників і тренерів, що дало змогу вдосконалити освітній контент і покращити навчальний досвід.

Водночас для підтримки очного та онлайн-навчання було представлено RESPONSE Digital Toolkit. Тестування підтвердило, що методика RESPONSE є гнучкою, практичною та придатною для різних організаційних і національних контекстів. Ключові результати: чотири національні та одна регіональна пілотні навчальні програми, впровадження RESPONSE Digital Toolkit, а також оцінювання й удосконалення навчальних програм.

Тестування підходу RESPONSE: пілотні навчальні сесії проводилися в кожній країні-партнері для оцінювання ефективності нових навчальних програм і матеріалів

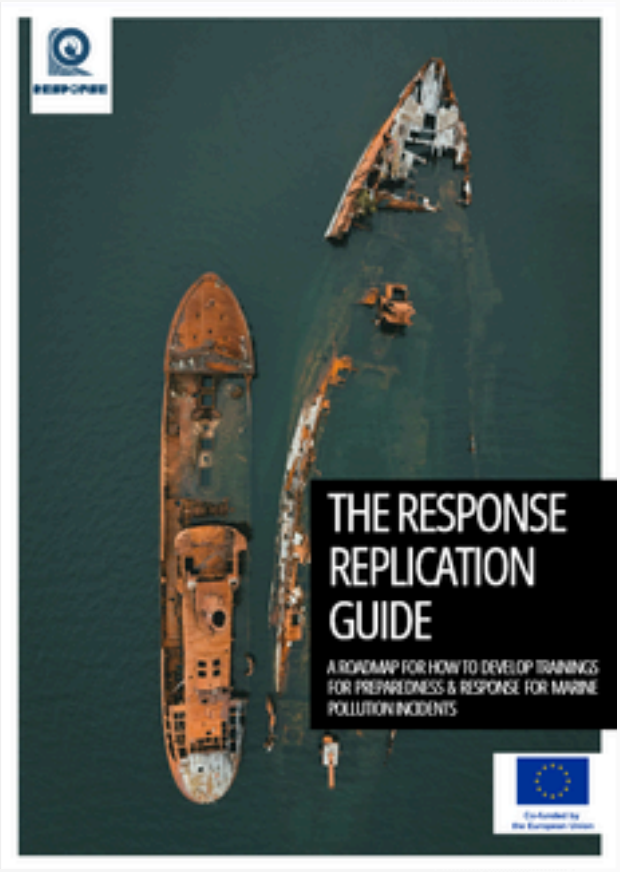
ШІСТЬ ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНИХ КЛЮЧОВИХ КРОКІВ, КОНКРЕТНІ РЕЗУЛЬТАТИ

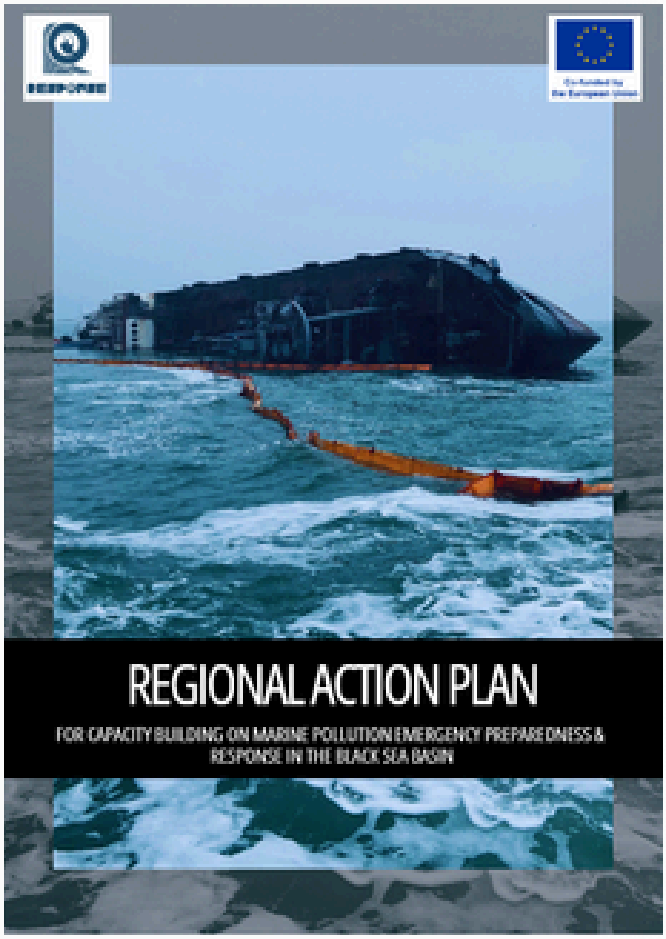
6. РУХАЄМОСЯ ДАЛІ З RESPONSE

Справжній успіх проєкту RESPONSE вимірюється не лише його досягненнями під час реалізації, а й здатністю надихати майбутні ініціативи.

Щоб максимізувати довгостроковий вплив, проєкт розробив рекомендації щодо політики, Регіональний план дій та Посібник з відтворення, що дає змогу іншим організаціям і країнам впроваджувати та адаптувати методику RESPONSE.

Поширюючи практичні інструменти, навчальні ресурси та операційний досвід, проєкт зміцнює регіональну мережу, присвячену готовності до морського забруднення та реагуванню на нього.

Таким чином, RESPONSE залишає по собі сталу систему, яка й надалі може зміцнювати екологічну стійкість у Чорноморському регіоні та за його межами, забезпечуючи значно більше, ніж просто результати проєкту.

Ключові результати включають Регіональний план дій, рекомендації щодо політики, Посібник з відтворення, довгострокову систему моніторингу та оцінювання і посилену мережу регіональної співпраці.

III. РЕЗУЛЬТАТИ ПРОЄКТУ

КЛЮЧОВІ ДОСЯГНЕННЯ

ІНСТРУМЕНТИ, ЗНАННЯ ТА ДОВГОТРИВАЛИЙ ВПЛИВ

Одним із найцінніших досягнень проєкту RESPONSE є розроблення інтегрованої рамкової системи, що поєднує знання, практичні інструменти та рекомендації щодо їх впровадження. У межах RESPONSE ці три складові реалізовано через три взаємодоповнюючі результати: цифровий інструментарій відкритого доступу, практичну рамку відтворення підходу та регіональний план дій, які спрямовані на розбудову спроможності у сфері готовності до надзвичайних ситуацій, пов'язаних із забрудненням морського середовища, та реагування на них у басейні Чорного моря. У сукупності ці ресурси дають організаціям змогу перетворювати знання на практичні дії, зміцнювати інституційну спроможність і забезпечувати довгострокову сталість результатів проєкту.

Цифровий інструментарій (Digital Toolkit) виконує функцію відкритого центру знань, що об'єднує навчальні матеріали, освітні ресурси та практичні рекомендації, розроблені впродовж реалізації проєкту.

Посібник з відтворенняпідходу (Replication Guide) пропонує структуровану дорожню карту, яка дає організаціям змогу розробляти, впроваджувати та постійно вдосконалювати власні програми підготовки у сфері протидії забрудненню морського середовища. У взаємодії ці два компоненти забезпечують трансформацію наукових знань у практичні дії, сприяючи гармонізації підходів до підготовки, посиленню інституційної співпраці та формуванню більш стійкої системи готовності до забруднення морського середовища в Чорноморському регіоні та за його межами.

Регіональний план дій (Regional Action Plan) є одним із найвагоміших результатів проєкту RESPONSE у сфері розбудови спроможності щодо готовності до надзвичайних ситуацій, пов'язаних із забрудненням морського середовища, та реагування на них у басейні Чорного моря. Він формує спільну стратегічну рамку для посилення регіональної готовності країн Чорноморського регіону та підтримки довгострокового розвитку гармонізованих систем підготовки до надзвичайних ситуацій, пов'язаних із забрудненням морського середовища. План є результатом комплексного процесу, що охоплює науковий аналіз, оцінювання регіональних потреб і тісну співпрацю з національними органами влади, експертами та стейкхолдерами з усього Чорноморського регіону.

Від знань до впливу: три основні результати проєкту RESPONSE

ЦИФРОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ RESPONSE

У межах проєкту RESPONSE було розроблено орієнтовану на користувача платформу – Цифровий інструментарій RESPONSE (RESPONSE Digital Toolkit) (www.response-toolkit.com), покликану забезпечити стейкхолдерів в усьому Чорноморському регіоні ресурсами, необхідними для ефективної підготовки до випадків забруднення морського середовища та реагування на них.

Цифровий інструментарій було створено в межах широкого процесу спільного розроблення із залученням органів державної влади, дослідників, фахівців із реагування на надзвичайні ситуації, неурядових організацій та інших ключових заінтересованих сторін (стейкхолдерів) із країн Чорноморського регіону.

Інструментарій містить комплекс модульних навчальних програм, які можуть бути адаптовані до різних умов практичної діяльності, інституційних вимог і потреб цільових аудиторій.

Забезпечуючи безоплатний і зручний доступ до високоякісних освітніх ресурсів, Цифровий інструментарій RESPONSE дає організаціям можливість розробляти та проводити власні навчальні заходи. Він сприяє обміну знаннями та гармонізації підходів до підготовки, тим самим підтримуючи формування більш згуртованої професійної спільноти, готової ефективно реагувати на випадки забруднення морського середовища.

Основні складові цифрового інструментарію RESPONSE
ДОСЛІДЖУЙ → АДАПТУЙ → РЕАГУЙ

ЦИФРОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ RESPONSE

Цифровий інструментарій RESPONSE пропонує три основні функціональні компоненти:

- **Базові навчальні програми (Core Curricula):** комплексна бібліотека готових до використання навчальних програм, що охоплюють різні типи забруднення, тематичні напрями та категорії заінтересованих сторін. Матеріали доступні для завантаження й адаптації з метою проведення навчання на національному або регіональному рівні.
- **Конструктор навчальних програм (Curriculum Builder):** інтерактивний інструмент, який дає користувачам змогу формувати адаптовані навчальні програми відповідно до конкретних сценаріїв забруднення, тематичних напрямів і цільових аудиторій.
- **Бібліотека всіх курсів (All Courses Library):** добірка окремих курсів і навчальних матеріалів, що охоплюють різні теми, пов'язані з підвищенням рівня готовності до випадків забруднення морського середовища та реагування на них. Усі ресурси перебувають у відкритому доступі, їх можна завантажувати та редагувати.

Розуміння забруднення морського середовища

Приклади типів забруднення, представлених у матеріалах цифрового інструментарію

ЦИФРОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ RESPONSE

Підтримка реагування на рівні громад

Приклади тематичних напрямів, представлених у матеріалах Цифрового інструментарію для широкої громадськості

ЦИФРОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ RESPONSE

Посилення операційної спроможності

Приклади тематичних напрямів, представлених у матеріалах Цифрового інструментарію для професіоналів і фахівців

ПОСІБНИК RESPONSE 3 ВІДТВОРЕННЯ

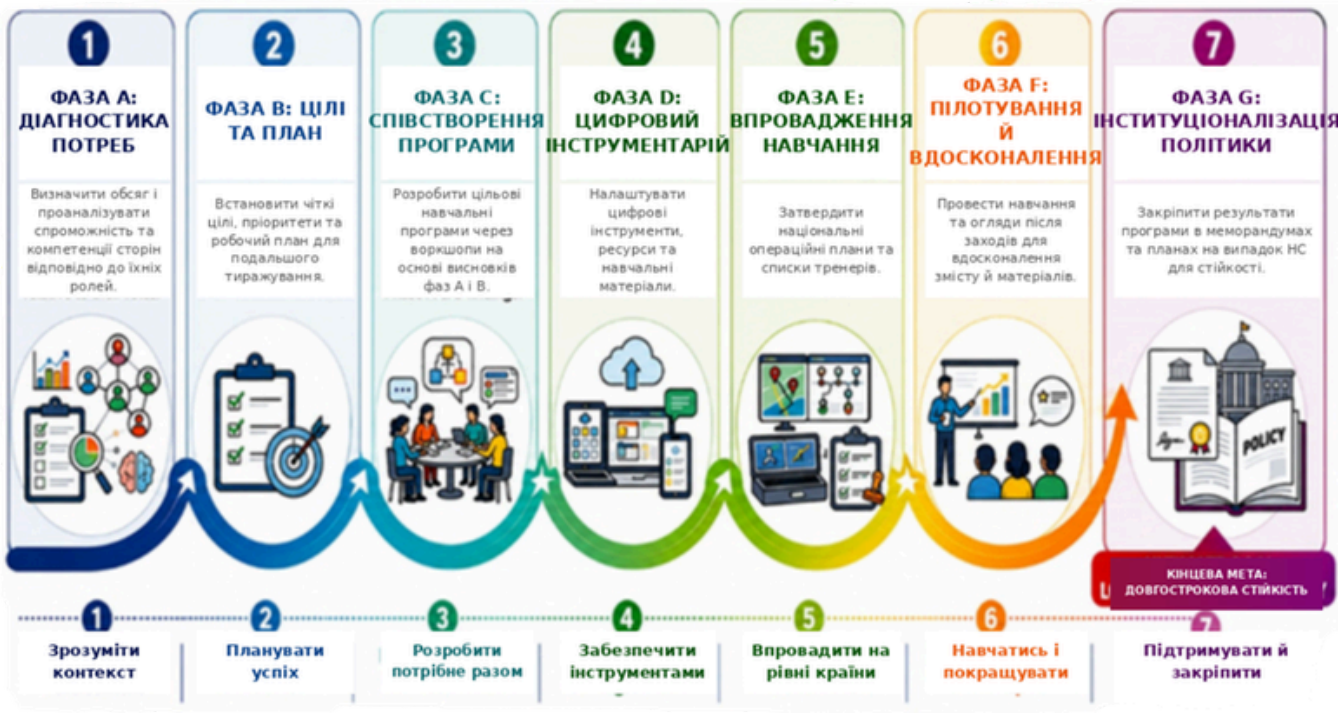
Забруднення морського середовища є викликом, який виходить за межі національних кордонів. Усвідомлюючи, що країни мають різні інституційні структури, екологічні умови та потреби у навчанні, консорціум RESPONSE розробив практичний посібник, який допомагає організаціям адаптувати методологію RESPONSE, а не просто механічно її впроваджувати.

Посібник пропонує гнучку структуру, яку можна адаптувати до місцевих пріоритетів, зберігаючи водночас основоположні принципи співпраці, наукової досконалості та довгострокової сталості. Він призначений для використання організаціями будь-якого масштабу та в усіх секторах.

Посібник із відтворення – це дорожня карта із семи кроків, яка перетворює досвід, отриманий у межах проєкту RESPONSE, на чіткий алгоритм впровадження, якого може дотримуватися будь-яка зацікавлена організація.

Він складається із семи взаємопов'язаних кроків і сприяє розробленню сучасних навчальних програм у сфері забруднення морського середовища – від початкової оцінки місцевих потреб до довгострокової інтеграції в діяльність установ.

Посібник із відтворення дає організаціям змогу перейти від окремих навчальних заходів до структурованої та сталої системи розбудови потенціалу.

Семиетапний план дій, викладений у Посібнику з реплікації

ПОСІБНИК RESPONSE З ВІДТВОРЕННЯ

Дотримуючись семикрокової методології, установи можуть розробляти навчальні програми, адаптовані до власних екологічних, правових та організаційних умов. Завдяки своїй гнучкості ця модель може застосовуватися не лише в Чорноморському регіоні, а й в інших європейських морських басейнах та морських регіонах, які стикаються з подібними екологічними викликами.

Фаза A: Підготовка та узгодження має на меті насамперед зрозуміти місцевий контекст, визначити ключових зацікавлених сторін та забезпечити відповідність запропонованої ініціативи чинним політикам, інституційним пріоритетам і наявним ресурсам. Це створює необхідні умови для ефективної співпраці від самого початку.

Фаза B: Оцінювання потреб передбачає, що організації спочатку мають зрозуміти свій поточний стан. На цьому етапі оцінюються наявні спроможності, визначаються прогалини у знаннях та аналізуються компетентності, необхідні для посилення готовності й спроможності реагування. Отримані результати забезпечують доказову основу для визначення чітких пріоритетів подальших дій.

Фаза C: Проєктування та спільна розробка спрямована на підвищення ефективності навчальних програм. Такі програми стають по-справжньому ефективними, коли розробляються у співпраці з тими, хто безпосередньо ними користуватиметься. У межах співпраці з органами державної влади, науковцями, фахівцями служб реагування на надзвичайні ситуації та іншими зацікавленими сторонами на цій фазі розробляються навчальні програми, які відповідають реальним операційним потребам і регіональним пріоритетам.

Фаза D: Налаштування цифрового інструментарію передбачає об'єднання навчальних матеріалів, практичних рекомендацій і ресурсів підтримки в межах цифрового інструментарію RESPONSE (RESPONSE Digital Toolkit), забезпечуючи можливість легкого поширення, оновлення та повторного використання знань. Після розроблення навчального контенту його перетворюють на доступне цифрове навчальне середовище.

Фаза E: Операціоналізація та впровадження зосереджена на підготовці організацій до реалізації навчання. Це включає розроблення операційних планів, організацію навчальних заходів, а також створення механізмів управління та координації, необхідних для успішного впровадження.

Фаза F: Пілотне тестування та вдосконалення дає можливість протестувати навчальну програму в реальних умовах. Відгуки учасників і тренерів використовуються для вдосконалення навчальних матеріалів та методів викладання, що забезпечує ефективне досягнення навчальною програмою поставлених цілей.

Фаза G: Інституціоналізація на рівні політики є завершальною фазою, яка зосереджена на інтеграції навчальної моделі в інституційну практику. Завдяки включенню методології до політик, освітніх програм та організаційних процедур підхід RESPONSE може й надалі розвиватися та підтримувати готовність до реагування на забруднення морського середовища ще довго після завершення проєкту.

РЕГІОНАЛЬНИЙ ПЛАН ДІЙ RESPONSE

Регіональний план дій побудований навколо двох взаємодоповнюючих стратегічних цілей: зміцнення регіонального потенціалу та посилення регіональної співпраці.

Зміцнення регіонального потенціалу передбачає створення мережі висококваліфікованих установ та фахівців, здатних запобігати традиційним та новим загрозам для морського середовища, готуватися до них та ефективно реагувати на них. Ключові пріоритети включають забезпечення узгоджених навчальних програм та сучасних навчальних ресурсів на основі цифрових інструментів, розробку спільних навчань та підвищення оперативної готовності з метою зміцнення технічного та інституційного потенціалу та готовності до нових екологічних ризиків.

Зміцнення та розширення регіональної співпраці між країнами Чорноморського регіону шляхом обміну знаннями та координації планів з метою створення стійкої регіональної системи готовності та реагування на забруднення морського середовища надає пріоритет транскордонній співпраці, спрямованій на прийняття спільних методологій та стандартів, обмін експертними знаннями та найкращими практиками, а також координацію політик для підтримки довгострокової стійкості та відтворюваності результатів проєкту.

Два взаємодоповнюючі стратегічні завдання Регіонального плану дій

РЕГІОНАЛЬНИЙ ПЛАН ДІЙ RESPONSE

Регіональний план дій є практичним дороговказом для майбутніх заходів. Завдяки визначенню спільних пріоритетів та впровадженню узгоджених методів підготовки він допомагає країнам Чорноморського регіону розбудувати більш скоординовану, стійку та перспективну систему готовності, здатну протидіяти існуючим та новим ризикам забруднення морського середовища. Регіональний план дій було розроблено у п'ять етапів:

1. Оцінка поточних загроз, пов'язаних із забрудненням морського середовища.
2. Виявлення прогалин у підготовці та розбудові потенціалу.
3. Консультації із зацікавленими сторонами на національному та регіональному рівнях.
4. Аналіз інституційних потреб.
5. Визначення практичних пріоритетних заходів для регіону.

П'ять етапів розробки Регіонального плану дій

РЕГІОНАЛЬНИЙ ПЛАН ДІЙ RESPONSE

Цей підхід, заснований на фактичних даних, забезпечив, щоб запропоновані заходи відображали реальні виклики, з якими стикаються організації, відповідальні за готовність та реагування на забруднення морського середовища.

У відповідь на нові виклики Регіональний план дій охоплює як традиційні, так і нові загрози, пов'язані із забрудненням морського середовища. У ньому враховано широкий спектр екологічних навантажень, що впливають на Чорне море, зокрема:

Об'єднавши ці виклики, що постійно змінюються, в єдину стратегічну концепцію, Регіональний план дій надає рекомендації, які враховують сучасні екологічні реалії та майбутні потреби у сфері готовності до надзвичайних ситуацій.

IV. RESPONSE ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ ПРОЄКТУ

ФОРМУВАННЯ СПІЛЬНОТИ ПРАКТИКІВ

Успіх RESPONSE був зумовлений не лише науковими результатами та інноваційними навчальними інструментами, а й постійним діалогом із зацікавленими сторонами в усьому Чорноморському регіоні. Упродовж усього проєкту комунікаційна та інформаційно-просвітницька діяльність відігравала центральну роль у розвитку співпраці та обміні знаннями, а також у забезпеченні того, щоб результати проєкту досягали організацій і фахівців, які могли отримати від них найбільшу користь.

RESPONSE сформував активну регіональну спільноту, об'єднану спільною метою – посилення готовності до реагування на морське забруднення та ефективного реагування на нього. Цьому сприяли воркшопи, конференції, нетворкінгові заходи, наукові зустрічі та цифрові канали комунікації.

Упродовж трьох років реалізації проєкту RESPONSE підтримував активну програму комунікації та поширення результатів. Ця програма була спрямована на залучення зацікавлених сторін, сприяння обміну знаннями та забезпечення доступу до результатів проєкту для організацій, відповідальних за готовність до реагування на морське забруднення та реагування на нього.

Проєкт сприяв формуванню та розвитку регіональної спільноти практиків у Чорноморському регіоні через проведення воркшопів, конференцій, нетворкінгових заходів, пілотних навчань та стратегічної співпраці.

1. ЗАЛУЧЕННЯ ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН ТА СПІЛЬНЕ СТВОРЕННЯ

Участь зацікавлених сторін стала визначальною рисою проєкту RESPONSE. Національні та регіональні семінари стали платформою для співпраці органів влади, науковців, неурядових організацій, служб екстреної допомоги, університетів та морських організацій у розробці, перегляді та затвердженні навчальних матеріалів проєкту, цифрового набору інструментів та регіонального плану дій. Серед основних заходів – чотири національні семінари зі спільного розроблення в країнах-партнерах та один регіональний, регіональний онлайн-семінар для зацікавлених сторін з оперативного планування, регіональні консультаційні семінари у Варні, а також інтерактивна сесія «World Café» для затвердження Регіонального плану дій.

Ці заходи, що передбачали активну участь учасників, забезпечили відповідність результатів проєкту реальним оперативним потребам, а також сприяли зміцненню співпраці між установами Чорноморського регіону.

ФОРМУВАННЯ СПІЛЬНОТИ ПРАКТИКІВ

2. НАВЧАННЯ, ПІЛОТНІ ЗАХОДИ ТА РОЗБУДОВА ПОТЕНЦІАЛУ

Однією з головних цілей поширення знань було перетворення знань на практичні навички. Консорціум організував пілотні навчальні програми, семінари та практичні заняття за участю державних органів, організацій цивільного захисту, служб екстреної допомоги, студентів, волонтерів та фахівців у галузі охорони навколишнього середовища.

Навчальні заходи були присвячені питанням традиційного забруднення морського середовища, забруднення, пов'язаного зі збройними конфліктами, захисту дикої природи, управління надзвичайними ситуаціями та прийняття оперативних рішень. Участь студентів та волонтерів сприяла розширенню довгострокового суспільного впливу проекту.

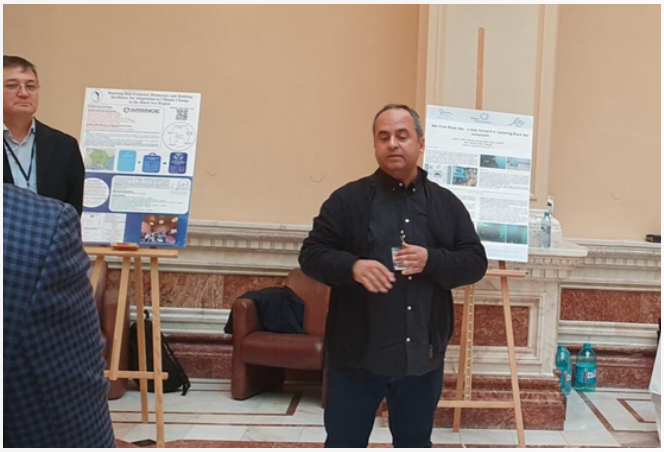

ФОРМУВАННЯ СПІЛЬНОТИ ПРАКТИКІВ

3. РЕГІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ ЗАХОДИ

Проект RESPONSE активно брав участь у провідних заходах у Чорноморському регіоні та по всій Європі. Ці заходи надали можливість поділитися результатами проекту, обмінятися досвідом та залучити нових зацікавлених сторін. Найважливішими з них були Конференція зацікавлених сторін щодо Спільної морської програми Чорного моря в Констанці, Конференція «Чорне море 2030» у Бургасі, регіональні консультаційні семінари у Варні, національні семінари та інформаційні зустрічі, наукові конференції, а також тематичні семінари, організовані протягом усього терміну реалізації проекту.

ФОРМУВАННЯ СПІЛЬНОТИ ПРАКТИКІВ

4. СТВОРЕННЯ СИНЕРГІЇ

Проєкт RESPONSE активно співпрацював з іншими регіональними ініціативами, виходячи за межі власної діяльності. Особливий акцент було зроблено на створенні синергії з MARMAPS, Спільною морською програмою Чорного моря, BS-SEOS та іншими проектами, що фінансуються ЄС і спрямовані на підтримку охорони морського середовища та морського управління. Ця співпраця допомогла максимізувати вплив проєкту, уникнути дублювання зусиль та сприяти обміну знаннями між ініціативами.

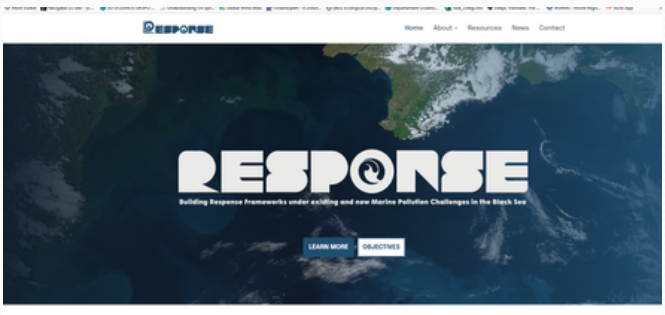

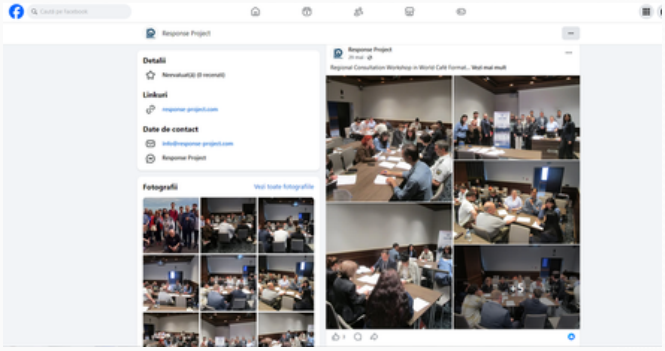
5. ЦИФРОВА КОМУНІКАЦІЯ

Об'єднавши організації, експертів та громади по всьому Чорному морю, RESPONSE створив міцну основу для майбутньої співпраці та розбудови потенціалу.

Комунікація виходила далеко за межі фізичних заходів. Протягом усього проекту поширення інформації забезпечувалося за допомогою веб-сайту RESPONSE, новинних статей про проект, каналів у соціальних мережах, публічних матеріалів та інформаційних бюлетенів.

Ці інструменти забезпечили постійну взаємодію із зацікавленими сторонами та сприяли широкому доступу до результатів проекту, зокрема до Цифрового набору інструментів, Посібника з відтворення досвіду та Регіонального плану дій.

ВИСНОВКИ

Проєкт RESPONSE посилив базу знань, практичні інструменти та рамки для співпраці, доступні організаціям, залученим до забезпечення готовності та реагування на забруднення морського середовища в Чорноморському регіоні. Об'єднавши наукові установи, органи державної влади, природоохоронні організації, практиків та інших відповідних зацікавлених сторін, проєкт сприяв створенню середовища для співпраці, обміну досвідом, визначення спільних потреб та розроблення практичних рішень.

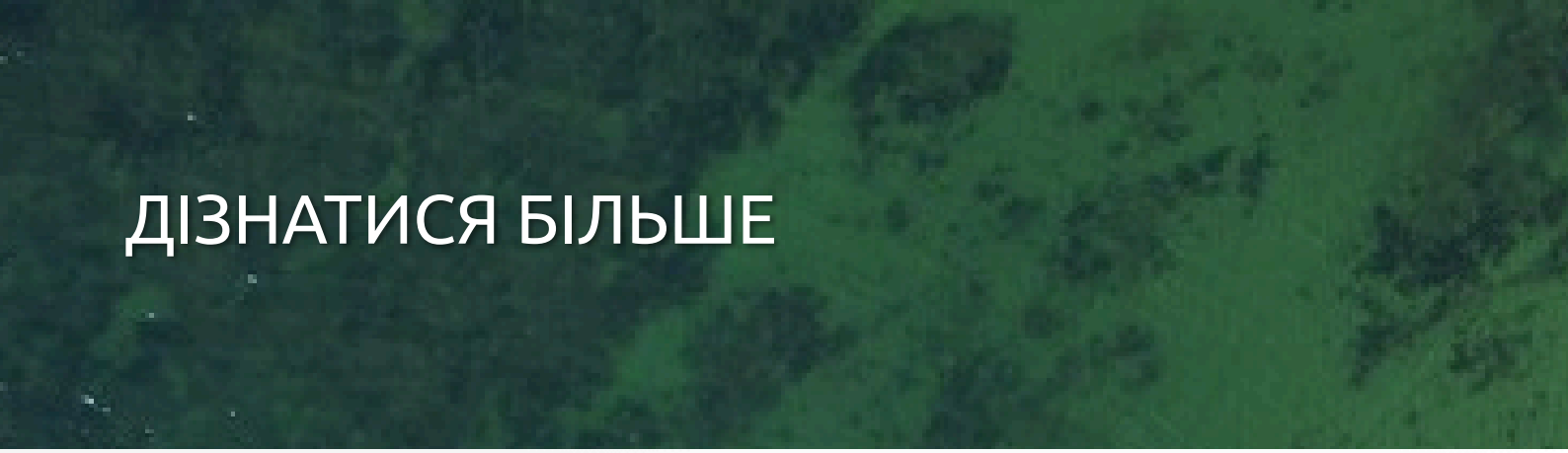
Одним із ключових досягнень проєкту став комплекс взаємодоповнювальних інструментів і підходів, розроблених протягом його реалізації. До них належать навчальні програми та базові навчальні плани, спеціалізовані навчальні матеріали, Цифровий інструментарій RESPONSE, операційна система забезпечення готовності та реагування, Посібник із відтворення, а також Регіональний план дій. У сукупності ці ресурси надають організаціям та установам практичні матеріали для підтримки навчання, планування заходів із забезпечення готовності, передачі знань, співпраці та адаптації підходів RESPONSE до різних національних і регіональних умов.

Важливою особливістю проєкту RESPONSE був його партисипативний та колаборативний підхід. Зацікавлені сторони були залучені на різних етапах проєкту через консультації, спільне розроблення рішень, навчальні сесії, пілотні заходи, воркшопи та регіональний обмін досвідом. Це допомогло забезпечити відповідність розроблених проєктом інструментів і підходів практичним потребам, наявним спроможностям та різноманітним Інституційним умовам країн Чорноморського регіону.

Проєкт також охопив як усталені джерела та види забруднення морського середовища, так і нові виклики, зокрема пов'язані зі збройними конфліктами. Завдяки навчанню, обміну знаннями, практичним навчанням і регіональному діалогу RESPONSE посилив спроможності та сприяв поглибленню співпраці між організаціями, які займаються забезпеченням готовності та реагуванням на забруднення морського середовища.

Усі результати та напрацювання RESPONSE доступні організаціям і установам для використання, адаптації та відтворення відповідно до їхніх конкретних потреб і сфер відповідальності. Хоча ці інструменти та підходи ще не були офіційно затверджені чи інтегровані в офіційні процедури, вони створюють практичну основу для майбутніх навчальних заходів, ініціатив із забезпечення готовності, механізмів співпраці та розроблення політик.

Таким чином, RESPONSE – це більше, ніж просто набір окремих результатів проєкту. Це цілісний комплекс практичних ресурсів і перевірених на практиці підходів до співпраці, які й надалі можуть сприяти розвитку спроможностей, обміну знаннями та регіональній співпраці. Подальша цінність цих ресурсів залежатиме від того, як організації, установи та зацікавлені сторони використовуватимуть, адаптуватимуть і розвиватимуть їх у Чорноморському регіоні.

ДІЗНАТИСЯ БІЛЬШЕ

Щоб дізнатися більше про проєкт RESPONSE, отримати доступ до офіційних звітів або зв’язатися з командою проєкту:

- Вебсайт проєкту: www.response-project.com
- Цифровий інструментарій RESPONSE: www.response-toolkit.com
- Facebook: facebook.com/responseblacksea
- YouTube: @RESPONSEproject-t4b

Усі офіційні звіти, етапи та результати (Milestones and Deliverables), можна безкоштовно завантажити за адресою:
www.response-project.com/index.php/resources/

ПОДЯКИ

RESPONSE фінансується Європейським Союзом у межах Європейського фонду морського, рибного господарства та аквакультури (EMFAF), Грантової угоди № 101124661. Проєкт є частиною ширшої ініціативи ЄС, спрямованої на захист морського середовища та підвищення стійкості регіонів, що стикаються з надзвичайними екологічними навантаженнями.

Усі звіти проєкту доступні у відкритому доступі на вебсайті проєкту та на офіційній платформі Європейської Комісії з результатами проєктів. Це забезпечує повну прозорість і підзвітність перед європейськими громадянами та платниками податків.